

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 34, Şubat 2019, s. 243-256

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.16990/SOBIDER.4811>

Dr. Öğr. Üyesi Safiye SARI

Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü

safiye.sari@atauni.edu.tr

LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLERİN SANATSAL BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE MÜZEDE YAPILAN EĞİTİMLERİN ETKİLİLİĞİ ÜZERİNE DENEYSSEL BİR ÇALIŞMA¹

Özet

Araştırmanın amacı; kültürel miras bilincinin oluşturulmasında önemli merkezlerden biri olan müzelerin, sanat eğitimi veren enstitülerin lisansüstü programlarında eğitim gören öğrencilerin araştırma ve uygulama faaliyetlerinde sanatsal becerilerinin gelişimine olan katkısının araştırılmasıdır. Erzurum Etnografya Müzesi ve bu müzede yer alan giysi koleksiyonu araştırmaya örneklem olarak belirlenmiştir. Bölgenin en kapsamlı müzelerinden biri olan Erzurum Etnografya Müzesi'nin birikimi, gelişen ve değişen eğitimle birlikte yeni işlevsel rolü aynı zamanda çok yönlü öğrenmeyle birlikte derslik ortamında sağlanamayan sanatsal becerilerin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesinde ki etkililiği araştırmaya konu olmuştur.

Araştırmada, tasarımsal süreçlerde izleme ve hayal etme yaklaşımının müze ortamında uygulandığı deney grubu ile konu merkezli tasarımsal süreçlerin derslik ortamında uygulandığı kontrol grubu arasında, sanatsal becerilerin gelişiminde anlamlı bir farklılığın olup olmadığı araştırılmıştır. Uygulamada deney grubu ile Erzurum Etnografya Müzesinde ders yapılırken, kontrol grubuyla da derslik ortamında ders yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 2016/2017 eğitim-öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans programında yürütülen “Kostüm Tasarımı” dersini alan öğrencilerden oluşmuştur. Seçkisiz

¹Bu makale; 9 – 11 Ekim 2017 tarihleri arasında Iğdır Üniversitesi tarafından düzenlenen II. Uluslararası Iğdır Sempozyum 'da sözlü bildiri olarak sunulmuş olup, geliştirilerek gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra yayına hazır hale getirilmiştir.

(random) örneklem tekniğiyle oluşturulan gruplara katılan öğrencilerin ilk tasarım ve son tasarım çalışmaları “Temel Tasarım İlkeleri” ne göre değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular ışığında araştırmanın sonuçlar kısmına ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarından elde edilen bulgularda, her iki grubun ilk tasarım örneklerinde anlamlı bir fark olmadığı yani benzer oldukları, deney ve kontrol grubunun ilk tasarım-son tasarım sonuçları ile deney ve kontrol grubunun son tasarımları arasında anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, deney grubuyla müzede yapılan uygulamalı eğitimler sonucunda derslik ortamında yapılan eğitimlere oranla öğrencilerin derslik ortamında ortaya çıkaramadıkları ya da geliştiremedikleri sanatsal becerilerinin müze ortamında etkili olarak kullanabildikleri gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Lisansüstü Öğrenci, Sanatsal Beceri, Müze, Eğitim.

A CASE STUDY ON THE EFFECTIVENESS OF MUSEUMS EDUCATION IN DEVELOPING ARTISTIC SKILLS OF POSTGRADUATE STUDENTS

Abstract

Purpose of the research; the museums which are important centers for the formation of the cultural heritage consciousness and the contribution of the art education institutions to the development of the artistic skills in the research and application activities of the students studying in the postgraduate programs of the art education institutions. Erzurum Ethnography Museum and collection of Erzurum Ethnography Museum in this museum was determined as a sample for research. The accumulation of the Erzurum Ethnography Museum, which is one of the most comprehensive museums of the region, has been the subject of a study of the new functional role with the evolving and changing education as well as the multi-faceted learning and its effectiveness in the uncovering and development of artistic skills not provided in the classroom environment.

In the study, it was researched whether there was a significant difference in the development of artistic talents between the experimental group in which the visual imagination and designing model was applied in the design process and the control groups in which the subject-centered design process was applied. In the practice, while the lessons were given in the experiment group and Erzurum Ethnography, the control group was given simultaneous training in the classroom environment. The study group was trained in the "Costume Design" course related to the 2016/2017 education and training program and the Master of Fine Arts Institute of Ataturk University. The first design and final design studies of the students who participated in the groups formed by the unselected sampling method were evaluated according to the "Basic Design Principles" and the results of the research on the obtained findings were reached.

Findings from the research results show that there is no significant difference in the initial design samples of both groups, that is, they are similar, it is determined that there is a significant difference between the initial design and final design results of experiment and control group and the final tests of experiment and control group.

However, as a result of the hands-on training conducted by the experimental group in the museum, it was observed that the artistic skills that students could not or did not develop in the classroom environment could be effectively used in the museum environment.

Key words: Postgraduate Student, Artistic Skill, Museum, Education.

GİRİŞ

Yaşadığımız bilgi çağında hızla artan ve yayılan bilgi, iş ve meslek hayatında rekabeti güçlendirmiş ve uzmanlaşmayı daha önemli hale getirmiştir. Aynı zamanda ekonominin gerçek sermayesi haline gelen bilginin üretildiği temel birim üniversiteler olmuştur. Toplumun bilimsel araştırma ve yüksek nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamak üzere kurulmuş olan üniversiteler; yüksek düzeyde bilimsel araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal ve evrensel gelişmeye katkıda bulunmak gibi oldukça geniş görev, yetki ve sorumluluklara sahip olan kurumlar haline gelmiştir. Her alanda toplum yaşamı ile iç içe ve yan yana olan üniversite, eğitim sisteminin en üst kademesinde yer almaktadır. Sistemin diğer kademelerinin görevleri “var olan bilgiyi aktarmak” iken, üniversite esas olarak “bilgiyi üretmek, yaymak ve kullanımını sağlamakla” görevlidir (Tuzcu, 2003; aktaran, Karaman ve Bakırcı, 2010: 94-95).

“Lisansüstü öğretim, lisans derecesi almış olanlara ilgi duydukları bir bilim ya da sanat dalında yüksek lisans ya da doktora öğrenimi yaparak uzmanlaşma olanağı sağlamak üzere düzenlenen eğitimidir (Oğuzkan, 1993). Üniversitelerin ülke sorunlarının çözülmesine yönelik araştırma yapmalarında, yüksek nitelikli öğretim üyesi, bilim insanı ve araştırmacı yetiştirmelerinde, toplumların geleceğini hazırlayacak evrensel değerleri kazanmış, bilgi toplumunun gereklerini özümsemiş, üstün yeteneklerini geliştirmiş ve çağdaş toplum için gerekli seçkinleri yetiştirmede lisansüstü öğretimin önemli bir rolü bulunmaktadır (Özoğlu, 2001). Lisansüstü öğretimde özellikle doktora programının amacı, kişilere bağımsız araştırma yapmak, bilimsel olayları geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorumlamak ve yeni bireşimlere (sentezlere) ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneği kazandırmaktır (Tosun, 1997; aktaran, Aslan, 2010:112). Bunun dışında, yaratıcı, araştırmacı, etik değerlere saygılı, sorunlara akılcı yöntemlerle çözümler üreten, bilimsel bakış açısı kazanmış, grup çalışmalarına ve disiplinler arası çalışmalara katılan, nitelikli çalışmalar üreten ve bu yolla toplumun gereksinimlerine yanıt veren bilim insanları yetiştirmek de yine lisansüstü öğrenimin amaçları arasındadır (Aslan, 2010: 87-88).

Ülkemizde sanat eğitimini lisansüstü düzeyde veren Güzel Sanatlar Enstitüleri², herhangi bir sanat dalında öğrenciye uzmanlaşma imkânı sunan eğitim birimleridir. Bu kurumlar da tıpkı üniversitelere bağlı diğer enstitüler gibi öğrenciye daha kapsamlı sanatsal çalışmalar yapma, karmaşık sorunları çözebilme, mesleki alanlarda uzmanlaşma, bilgi üretebilme ve sentez yapabilme yöntem ve becerisi kazandırmaya yönelik eğitimler sunar. Bu kurumların amacı; tasarlayan, üreten, alanında iyi yetişmiş sanatçıların nitelikli olarak yetişmesine katkıda bulunmaktır. Eğitimin her aşamasında amacına uygun bir sanat eğitimi, nitelikli sanat eğitimcileri ile mümkündür. Okuyan, araştıran, sorgulayan, sanatsal faaliyetlerini devam ettiren,

² Türkiye'nin bazı üniversitelerinde sanat eğitimlerinin ilgili ana sanat dalları, Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Enstitülerinin çatısı altında eğitim vermektedir.

yeni arayışlarda bulunan öğrenciler hem kendini geliştirip hem de toplumun gereksinmelerine cevap verecek akılcı bireylerin yetişmesine de katkıda bulunurlar. Nitelikli bir sanat eğitimi,

1. Sanat eğitiminin öneminin farkında olan bir bakış açısı,
2. Çağın değişen ve gelişen şartlarına göre kendini yenileyen bir müfredat programı ve doğru yönlendirmeleri olan eğitim-öğretim yöntemleri,
3. Nitelikli sanat eğitimcisi,
4. Yeterli ders saati,
5. Amaca uygun ortam ve fiziki donanım ile gerçekleştirilebilir.

Sanat eğitiminin öneminin ve gerekliliğinin bilinmesi bu konuda atılacak yapıcı adımlardan ilkidir. Birey hangi mesleği seçerse seçsin, amacına uygun sanat eğitimi ile yetişmiş, estetik beğenisi gelişmiş bireylerin kendilerine ve toplumların katkısı daha fazla olur. Öğrenciye sunulacak müfredat programları; kültürel değerleri taşıyan, yapıcı, üretken ve aynı zamanda derslik ortamlarında kullanılabilecek öğretim yöntemleri ile donanımlı olmalıdır. Aynı şekilde uygulamalı eğitimlerin yapıldığı derslik benzeri atölyelerde; tasarımı izleme, hayal etme, yaratma ve tasarlama süreçlerinde eğitim ortamının önemi büyüktür. Sınıf/derslik/işlik/atölye gibi eğitim ortamları artık dört duvarla çevrili bir yer olmaktan çıkmış, bilim, sanat ve teknoloji ile bağlantılı ortamlara dönüşmüştür (Alkan, 1992:119). Ülkemizde birçok eğitim kurumunda, uygulamalı eğitimler derslik ortamında yapılmakta ve derslikler uygulamalı eğitimlerde yetersiz kalmaktadır (Buyurgan ve Buyurgan, 2012: 7). Dersliklerin hatta uygulamalı eğitimlerin yapıldığı atölye benzeri eğitim ortamlarının, eğitim-öğretim için eksik veya yetersiz oluşu, öğrencinin sanatsal becerilerini ortaya çıkaramamasına veya geliştirememesine neden olmaktadır.

Eğitim/öğretim yöntemlerinin geliştiği ve değiştiği günümüz eğitim- öğretim sistemlerinde, müzelerin önemi her geçen gün artmaktadır. Öyle ki, bugünün müzeleri tarihi bir depo olmaktan çok akıllı, bilimi ve sanatı etkileyen eğitim kurumları haline dönüşmüştür. Dünya üzerinde kurulan ilk müzelerin de kuruluş amaçları, sadece geçmişte yaşamış olan insanların kültürel birikimlerini toplamak belgelendirmek olamamış, aksine kurulan açık hava müzeleri ile o toplumu oluşturan insanların, bu merkezlerde yaşamaları sağlanmıştır.

Müzede yapılan eğitimler, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini anlamlı deneyimlerle bilgiye ve uygulamaya dönüştürme süreçlerinde oldukça başarılıdır. Örneğin; müze ortamında orijinal bir eserle doğrudan bağlantı kurmak öğrenci için uyarıcı ve heyecanlı bir yol olabilir. Çünkü, o eserle kurulan doğrudan iletişim sadece yeni bir bilgiyi edinme yolu değil, aynı zamanda kendisini çevreleyen dünyaya karşı olan görsel farkındalığı da geliştirir (Sternberg, 1989: 154).

Müzeler yoluyla sanat eğitimi, batıda XIV. Yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmaya başlamıştır. Gelişmiş ülkelerde gerek sınıf gerekse sanat öğretmenlerinin sıklıkla başvurdukları ve çok yararlandıkları müze ve galeriler, öğrencilere ve halka yaptıkları özel eğitim programlarıyla geçmiş ve gelecek arasında güçlü bir kültürel bağ kurmuşlardır. Benzer şekilde Avrupa müzeleri de kültürel bilgiyi toplayan, çevreyi koruyan, her türlü sosyal ve kültürel çalışmaların yapıldığı birer merkez durumundadırlar (Atasoy, 1978: 20).

Yaşam boyu öğrenme süreçlerinde disiplinler arası etkin kullanımı destekleyen müzelerin asli görevi kültürel mirası korumak ve yaşatmanın yanı sıra, ikinci görevleri de öğrenmeyi gerçek deneyimler ve eylemler üzerinden sunmaktır. Yani, sadece sanat yapıtlarını toplamak, belgelemek ve restore ederek gelecek kuşaklara aktarmak yerine, üstlendiği eğitim misyonuyla

birlikte müzeler, görme, kavrama, çözümlenme, hayal etme ve tasarlama becerilerinin de gelişmesine yardımcı olan eğitim kurumlarıdır. Herhangi bir sanat eserine bakmak, onu çözümlenmek bile öğrenci üzerinde belli bir estetik ve sanat duygusunun gelişmesine yardımcı olabilir. Derslik ortamında ders alan bir öğrenci için müzede eğitim almak, öğrendiği teorik bilginin uygulamalı boyutlarını görmesi açısından oldukça etkilidir. Derslikte öğrendiği bilgiye farklı bir boyut kazandıran müze ortamı öğrenciye, yakaladığı bir fikri ya da düşünceyi başarılı bir öğrenme ve uygulama süreçlerine dönüştürmesinde yardımcı olabilir. Hatta yakaladığı fikri tasarımsal süreçlere dönüştüren öğrenci, mesleğine ve alanına olan ilgisi artar, aynı zamanda estetik algısının ve beğenisinin oluşmasına ve sanatsal becerilerinin gelişmesine de katkı sunar.

Araştırmanın amacı; sanat eğitimi veren enstitülerin lisansüstü programlarında eğitim gören öğrencilerin araştırma ve uygulama faaliyetlerinde müze ortamında olmaları ile derslik ortamında olmalarının sanatsal becerilerinin gelişiminde anlamlı birer farklılığın olup olmadığının araştırılmasıdır. Bu kapsamda; Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü 2016/2017 Eğitim-Öğretim yılı güz döneminde “Kostüm Tasarımı” dersini alan öğrencilerden deney ve kontrol grubu oluşturulmuş ve onlardan belli bir konu dahilinde özgün giysi tasarımı yapmaları istenmiştir. Seçkisiz örnekleme tekniğiyle oluşturulan bu gruplara katılan öğrencilerin ilk tasarım ve son tasarım çalışmaları “Temel Tasarım İlkelerine” göre değerlendirilmiş (konuyla ilgili uzman görüşü de alınarak), elde edilen bulgular ışığında araştırmanın sonuçlar kısmına ulaşılmıştır.

MATERYAL VE METOD

Araştırmanın Modeli

Araştırmada; uygulamaya katılan grup sayısının kontrol önlemlerinin ve bağımsız değişkenler üzerinden yapılan gözlemlerin zaman ve sayısı dikkate alındığı, ilk tasarım ve son tasarım kontrol gruplu uygulamaların yapıldığı “deneysel yöntem” kullanılmıştır (Campbell ve Stanley, 1996: 32).

Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsünün 2016/2017 eğitim-öğretim yılı güz döneminde “Kostüm Tasarımı” dersini alan lisansüstü öğrencilerle deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur. Müze ortamında uygulamalı eğitim alan deney grubuna “İzleme ve hayal etme merkezli tasarımsal süreçler yaklaşımı” ile derslik ortamında uygulamalı eğitim alan kontrol grubuna “konu merkezli tasarımsal süreçler yaklaşımı” yöntem olarak kullanılmıştır. Her iki grupta da aynı bağımlı değişkenler (Temel Tasarım ilkelerinin müze içerisinde uygulandığı sanatsal çalışmaları değerlendirme formu ile temel tasarım ilkelerinin derslik ortamında uygulandığı sanatsal çalışmaları değerlendirme formu) kullanılarak öğrencilerin ilk tasarım ve son tasarım örneklerinin değerlendirmesi yapılmış, elde edilen sonuçlar deney ve kontrol grubunun sanatsal becerilerinin gelişimine yönelik grup karşılaştırmalarında kullanılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: Araştırma Konusuna Dair Önemli Başlıklar ve Kısaltmalar

GRUPLAR	İlk Tasarım	Kullanılan Yöntemler	Son Tasarım
GM	TM-İlk	İzleme ve hayal etme merkezli tasarımsal süreç yaklaşımı	TM-Son
GD	TD-İlk	Konu merkezli tasarımsal süreç yaklaşımı	TD-Son

GM: Müze ortamında sanatsal becerileri geliştirmeye yönelik öğretim modelinin uygulandığı deney grubu

GD: Derslik ortamında sanatsal becerileri geliştirmeye yönelik öğretim modelinin uygulandığı kontrol grubu

TM-ilk: Temel tasarım ilkelerinin müze ortamında uygulandığı “İlk Tasarım” değerlendirme formu

TM-Son: Temel tasarım ilkelerinin müze ortamında uygulandığı “Son Tasarım” değerlendirme formu

TD-İlk: Temel tasarım ilkelerinin derslik ortamında uygulandığı “İlk Tasarım” değerlendirme formu

TD-Son: Temel tasarım ilkelerinin derslik ortamında uygulandığı “Son Tasarım” değerlendirme formu

Araştırmada, müze ortamında ders alan lisansüstü öğrencilerin sanatsal becerilerinin gelişimini ölçmek için “Temel tasarım ilkelerinin müze ortamında uygulandığı sanatsal çalışmaları değerlendirme formu” ile derslik ortamında eğitim alan lisansüstü öğrencilerin sanatsal becerilerinin gelişimini ölçmek için “Temel tasarım ilkelerinin derslik ortamında uygulandığı sanatsal çalışmaları değerlendirme formu” uygulanmıştır. Araştırmaya toplam 10 öğrenci (deney ve kontrol grubu olarak) katılmış, derslikte ve müzede yapılan dersler, araştırmacı tarafından bizzat yürütülmüştür. “Doğa” temalı konu, hem müze ortamında eğitim alan deney grubuna hem de derslik ortamında eğitim alan kontrol grubuna verilmiş, öğrencilerden iki adet (her bir öğrenci için, ilk tasarım ve son tasarım olarak) özgün giysi tasarımı yapmaları istenmiştir. Araştırmanın uygulama aşaması her iki grupta 10 hafta sürmüştür. İlk ve son tasarımdan çıkan örnekler tasarım kriterlerine göre araştırmacı tarafından değerlendirilmiş ve puanlamaları yapılarak elde edilen sonuçlar araştırmanın bulgular kısmına yerleştirilmiştir.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışma, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü 2016/2017 eğitim-öğretim yılında “Kostüm Tasarımı” dersini alan 2 erkek 8 kız toplam 10 öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışma grubu belirlenirken; seçkisiz (random) örneklem tekniği kullanılmıştır. Dersler aynı dönemde farklı günlerde olacak şekilde araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Öğrencilerin seçiminde araştırma örnekleminin temsil edicilik özelliğini artırabilmek amacıyla, cinsiyet değişkenleri bakımından, öğrencilerin dersi aldıkları oranda araştırma örneklemine alınmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Erzurum Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü 2016/2017 eğitim-öğretim yılının güz döneminde sanat eğitimi alan öğrenciler oluştururken aynı öğretim yılının güz döneminde “Kostüm Tasarımı” dersini alan 10 (özel ve resmi statüde) öğrenci ile Erzurum Etnografya Müzesinin giysi koleksiyonu çalışmanın örneklem kısmını oluşturmuştur.

Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Çalışmanın veri toplama araçları iki bölümden oluşmuştur. Veri toplama araçlarının birinci bölümünde hem deney grubundan hem de kontrol grubundan temel tasarım ilkelerini kullanarak bir adet (İlk tasarım) özgün giysi tasarımı hazırlamaları istenmiştir. Bu aşamada kullanılan ölçme ve değerlendirme kriterlerinin gerekliliği ve geçerliliği, alanında uzman akademisyenlerden görüş alınarak tablo oluşturulmuştur (Tablo 2).

Tablo 2: Ölçme ve Değerlendirme Kriterleri³

TEMEL TASARIM İLKELERİ	GEREKSİZ	GEREKLİ
Nokta	-	4
Çizgi	-	4
Yüzey	-	4
Form	-	4
Renk	-	4
Hareket/Devinim	-	4
Ritim	-	4
Denge	-	4
Armoni/Ahenk/Uyum	-	4

Uzman Sayısı: 4

Veri toplama araçlarının ikinci bölümünde, on hafta süren uygulamalı eğitimler sonunda hem deney hem de kontrol grubundan temel tasarım ilkelerini kullanarak “Doğa” temalı bir özgün giysi tasarımı daha yapmaları istenmiştir. Son tasarım olarak adlandırılan bu süreçte; deney grubundan istenen özgün giysi tasarımı “temel tasarım ilkelerinin müze ortamında uygulandığı sanatsal çalışmaları değerlendirme formu” ile kontrol grubundan ise “temel tasarım ilkelerinin derslik ortamında uygulandığı sanatsal çalışmaları değerlendirme formu” ile değerlendirilmiştir. İlk tasarımda kullanılan ölçme ve değerlendirme kriterleri ile Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 2. Bölüm Madde 7’ de yer alan not değerlendirme sistemi çalışmanın veri toplama araçlarının ikinci bölümünde de kullanılmıştır.

Araştırmada Kullanılan Değerlendirme Formları

1. Temel Tasarım İlkelerinin Müze Ortamında Uygulandığı Sanatsal Çalışmaları Değerlendirme Formu – TM (ilk ve Son Tasarım için)

Araştırmanın deney grubunda yer alan öğrencilerin ilk ve son tasarımları “Temel Tasarım İlkelerinin Müze Ortamında Uygulandığı Sanatsal Çalışmaları Değerlendirme Formu-TM” ile değerlendirilmiştir. Bu formun hazırlanmasında ISBN 975-00158-0-0 kodlu “Temel Tasarım” kitabında yer alan temel tasarım öğeleri kullanılmıştır. Formda kullanılan ölçeğin kapsam

³ Tablo da yer alan Ölçme ve Değerlendirme Kriterlerinin Puanlama Sistemi; Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 2. Bölüm Madde 7’ ye göre “dörtlük sistemdeki notların yüzlük sistemdeki karşılıkları senato tarafından kabul edilen not dönüşüm tablosuna göre” yapılmıştır (Atatürk Üniversitesi, 2016).

geçerliliğini belirlemek üzere uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu gruptaki öğrenciler müze ortamında bulunarak tasarımı izleme ve hayal etme süreçlerinde müze ortamından faydalanmışlardır.

2. Temel Tasarım İlkelerinin Derslik Ortamında Uygulandığı Sanatsal Çalışmaları Değerlendirme Formu- TD (ilk ve Son Tasarım için)

Araştırmanın kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ilk ve son tasarımları “Temel Tasarım İlkelerinin Derslik Ortamında Uygulandığı Sanatsal Çalışmaları Değerlendirme Formu-TD” ile değerlendirilmiştir. Bu formun hazırlanmasında ISBN 975-00158-0-0 kodlu “Temel Tasarım” kitabında yer alan temel tasarım öğeleri kullanılmıştır. Formda kullanılan ölçeğin kapsam geçerliliğini belirlemek üzere uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu grupta olan öğrenciler ders ortamında kalarak konu merkezli tasarımsal süreçlerden faydalanmışlardır.

BULGULAR VE YORUM

1. Kostüm Tasarımı Dersini Alan Öğrencilerin Araştırma ve Uygulama Faaliyetlerinde Müze Ortamından Faydalanmalarının Sanatsal Becerilerinin Gelişimine Olan Katkısının Analizi

Araştırmanın problem cümlesi; lisansüstü öğrencilerin sanatsal becerilerinin gelişiminde müze veya derslik ortamında bulunmalarının sanatsal becerilerinin gelişimi üzerinde katkısının olup olmadığıdır.

Bu kapsamda çalışmanın birinci alt problemi, çalışmaya katılan öğrencilerin araştırma ve uygulama faaliyetlerinde “müze ortamından faydalanmalarının sanatsal becerilerinin gelişimine olan katkısının analizi” olarak tespit edilmiştir. Bu problemi test etmek üzere deney grubunun hazırlanmış oldukları ilk ve son tasarım örnekleri “temel tasarım ilkelerinin müze ortamında uygulandığı sanatsal çalışmaları değerlendirme formu” ile değerlendirmeleri yapılmıştır. Değerlendirme formunda kullanılan temel tasarım ilkeleri ve bu ilkeler için kullanılan puanlama ölçeği Tablo 3’ de verilmiştir.

Tablo 3: Temel Tasarım İlkeleri ve Kullanılan Puan Tablosu

TEMEL TASARIM İLKELERİ	PUAN
Nokta	5 p.
Çizgi	5 p.
Yüzey	5 p.
Form	15 p.
Renk	10 p.
Hareket/Devinim	15 p.
Ritim	5 p.
Denge	10 p.
Armoni/Ahenk/Uyum	30 p.

TOPLAM: 100 Puan

Ayrıca, çalışmanın deney grubunda yer alan öğrenciler, müze ortamında anlatılan her türlü sanatsal çalışmayı yerinde görüp izlemiştir (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1: Deneysel grup ile müze ortamında yapılan çalışmalar.

Deneysel grupla müze ortamında yapılan sekiz haftalık uygulamalı eğitim⁴ sonunda, öğrencilerin ilk ve son tasarım örnekleri Tablo 3’ de verilen temel tasarım ilkeleri ile puanlama cetveli üzerinden değerlendirilmeleri yapılarak sonuçları Tablo 4’ de gösterilmiştir.

Tablo 4: GM- Deneysel Grubunun İlk ve Son Tasarım Örneklerini Değerlendirme Tablosu

TEMEL TASARIM İLKELERİ	1.ÖĞR.		2.ÖĞR.		3.ÖĞR.		4.ÖĞR.		5.ÖĞR.	
	İlk T.	Son T.	İlk T.	Son T.	İlk T.	Son T.	İlk T.	Son T.	İlk T.	Son T.
Nokta (5 p)	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Çizgi (5 p)	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Yüzey (5 p)	0	5	5	5	5	5	0	5	5	5
Form (15 p)	5	15	5	15	5	15	5	15	5	15
Renk (10 p)	5	10	10	5	10	10	10	10	10	10
Hareket/Devinim (15 p)	10	15	10	15	10	15	10	15	10	15
Ritim (5 p)	0	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Denge (10 p)	5	10	5	10	5	10	5	10	5	10
Armoni/Ahenk/Uyum(30p)	15	25	15	25	20	30	10	20	15	20
TOPLAM	50	90	65	90	70	100	70	90	65	90

Tablo 4’ deki sayısal verilere göre; temel tasarım ilkelerinden nokta, çizgi ve yüzey kriterlerinden 1. ve 4. öğrenci hariç diğer 3 öğrencinin ilk ve son tasarımlarında benzer puanlar aldığı görülmüştür. Form ilkesinde her beş öğrencinin de son tasarım puanlarında ciddi bir yükselişin olduğu görülmektedir. Yine, tasarımın renk kriterinde ilk ve son tasarım puanları arasında hemen hemen benzer sabit puanlar yer alırken, tablonun hareket/devinim kriterinde de her öğrencinin puanında bir yükselişten söz etmek mümkündür. Temel tasarım ilkelerinin ritim kriterinde 1. öğrenci hariç diğer dört öğrencinin ilk ve son tasarımlarında da benzer puanlar

⁴ Araştırmanın, on haftalık eğitim süresinin iki haftası öğrencilerin ilk ve son tasarım örneklerinin uygulaması için ayrılmıştır

görüldürken, temel tasarım ilkelerinin denge kriterinde ise her öğrencinin son tasarım örneğinde ilk tasarım örneğine göre bir yükseliş olduğu görülmektedir. Aynı şekilde tablonun armoni/ahenk/uyum kriterinde de ise öğrencilerin ilk ve son tasarımlarının değerlendirilmesinde en büyük puan farklılığının olduğu göze çarpan detaydır. Buna göre, deney grubundaki öğrenciler tasarımın armoni/ahenk/uyum kriterinde ilk ve son tasarımları arasında büyük bir gelişme olduğu dikkatlerden kaçmamaktadır.

Tablo 4' den çıkan sonuca göre: Deney grubundaki öğrencilerin müze ortamında yapmış oldukları özgün giysi tasarımlarının ilk ve son tasarım puanları arasında anlamlı farklılıkların olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumda, deney grubu öğrencilerinin sanatsal becerilerinin gelişiminde müze ortamının etkin bir rol üstlendiği söylenebilir. Başka bir deyişle, müze ortamında tasarımı izleme ve hayal etme yaklaşımının uygulandığı öğrenme modelinin lisansüstü öğrencilerin sanatsal becerilerini geliştirme noktasında beklenen etkiyi gösterdiği yorumuna da ulaşılabilir.

2. Kostüm Tasarımı Dersini Alan Öğrencilerin Araştırma ve Uygulama Faaliyetlerinde Derslik Ortamından Faydalanmalarının Sanatsal Becerilerin Gelişimine Olan Katkısının Analizi

Çalışmanın ikinci alt problemi; çalışmaya katılan öğrencilerin araştırma ve uygulama faaliyetlerinde “derslik ortamından faydalanmalarının sanatsal becerilerinin gelişimine olan katkısının analizi” olarak tespit edilmiştir. Bu problemi test etmek üzere, kontrol grubunun derslik ortamında hazırlamış oldukları ilk ve son tasarım örnekleri “temel tasarım ilkelerinin derslik ortamında uygulandığı sanatsal çalışmaları değerlendirme formu” ile değerlendirmeleri yapılmıştır. Öğrencilerin yapmış oldukları özgün giysi tasarımlarının değerlendirme formları, deney grubunda olduğu gibi Tablo 3' de verilen temel tasarım ilkeleri ve bu ilkeleri temsil eden puanlar üzerinden verilmiştir. Çalışmanın kontrol grubunda yer alan öğrenciler, derslik ortamında anlatılan her türlü sanatsal ve uygulamalı çalışmayı yerinde görüp izlemiştir (Fotoğraf 2). Kontrol grubuyla derslik ortamında yapılan sekiz haftalık uygulamalı eğitim (deney grubunda olduğu gibi) sonunda, öğrencilerin ilk ve son tasarım örneklerinin değerlendirme sonuçlarını gösteren veriler Tablo 5' de gösterilmiştir.

Fotoğraf 2: Kontrol grubu ile derslik ortamında yapılan çalışmalar.

Tablo 5: GD- Kontrol Grubunun İlk ve Son Tasarım Örneklerini Değerlendirme Tablosu

TEMEL TASARIM İLKELERİ	1.ÖĞR.		2.ÖĞR.		3.ÖĞR.		4.ÖĞR.		5.ÖĞR.	
	İlk T.	Son T.	İlk T.	Son T.	İlk T.	Son T.	İlk T.	Son T.	İlk T.	Son T.
Nokta (5 p)	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Çizgi (5 p)	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Yüzey (5 p)	5	5	5	5	5	5	0	5	5	5
Form (15 p)	5	10	5	5	5	10	5	5	5	10
Renk (10 p)	5	5	10	10	5	5	10	10	5	5
Hareket/Devinim (15 p)	10	10	10	10	10	10	10	10	5	10
Ritim (5 p)	0	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Denge (10 p)	5	5	5	10	5	5	5	5	5	5
Armoni/Ahenk/Uyum(30p)	15	15	10	10	15	15	10	10	10	10
TOPLAM	55	65	60	65	60	65	55	60	60	60

Tablo 5’deki sayısal verilere göre; temel tasarım ilkelerinden nokta, çizgi, yüzey ve form kriterlerinde her beş öğrencinin ilk ve son tasarım örnekleri arasında benzer puanlar aldıkları ilk göze çarpan detaylardan biridir. Buna göre, sadece form kriterinde 1. 3. ve 5. öğrenci de ufakta olsa bir gelişme olduğu söylenebilir. Yine, temel tasarım ilkelerinin renk, hareket/devinim, ritim ve denge kriterlerinde de her öğrencinin ilk ve son tasarım örneklerinde benzer puan aldıkları görülmektedir. Tablonun en önemli kriterlerinden biri olan armoni/ahenk/uyum kriterinde ise 1. ve 2. öğrenci hariç diğer öğrencilerin ilk ve son tasarım örneklerinde herhangi bir gelişme kat edemedikleri görülmektedir.

Tablo 5’ten çıkan sonuca göre: Kontrol grubundaki öğrencilerin derslik ortamında yapmış oldukları özgün giysi tasarımlarının ilk ve son tasarım puanları arasında anlamlı farklılıkların olmadığı, benzer puanlar aldıkları gözlemlenmiştir. Buna göre; kontrol grubu öğrencilerinin sanatsal becerilerinin gelişiminde derslik ortamının etkin bir rol üstlenmediği sonucu da düşünülebilir. Başka bir deyişle derslik ortamında konu merkezli tasarımsal süreçler yaklaşımının, öğrencilerin sanatsal becerilerini geliştirme noktasında beklenen etkiyi yaratmadığı sonucuna da ulaşılabilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Herbert Read’e göre en basit anlamıyla sanat, hoşça giden biçimler yaratma çabasıdır. Bu biçimler, güzellik duygusunu okşar. Bu güzellik duygusu, biçim birliği ve ahengidir. Yine Read “sanat” sözcüğünün daha çok “plastik” veya “görsel” sanatlara bağlandığını, ancak edebiyat ve musikinin de içine aldığı geniş bir tanımının da ele alınması gerektiğini savunur (Read, 1960, p.166).

Sanat bir anlatım aracıdır; dil ifade için nasıl ki bir mürekkep, bir kâğıt veya baskı makinası gibi bir araç kullanıyorsa sanat da kendi malzemesiyle belli mesajları içerir. Birçok sanatsal çalışma, bize bir şey anlatmaya çabalar. Evrensel olan şeyler, insan veya sanatın kendisi hakkında birçok şey anlatır. Sanat aynı zamanda bir bilgi tarzıdır ve sanat dünyası, bilim ya da felsefe dünyasındaki bilgiler kadar değerli, insana yararlı bilgiler içerir. Onu, öteki bilgi tarzları ile paralel tuttuğumuzda da durum aynıdır, fakat insanın çevresini anlamasında bu bilginin insanlık

tarihinde tuttuğu yer ötekilere göre bambaşkadır (Read, 1981, aktaran; Buyurgan ve Buyurgan, 2012: 2).

Uygulamalı ve plastik sanatlar gibi geniş bir alanı kapsayan “Güzel Sanatlar Eğitimi” ya da “Sanat Eğitimi”, bütün sanat dallarının birbiriyle olan ilişkisini düşünsel ve sanatsal boyutta inceleyen bütünleşik bir kavramdır. Ülkemizde okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar eğitim-öğretim müfredatlarında yer alan sanat eğitimleri, sözel olmayan somut, sezgisel ve düşünme biçimlerine yer veren, yaratıcı bireylerinin yetişmesine imkân sağlayan öğretim metotlarını içerir.

Tıpkı lisans eğitimleri gibi lisansüstü eğitimlerde amaç; disiplinler arası etkileşimi sağlayan, alanında güncel bilgi birikimine sahip, yeni ve karmaşık fikirleri çözümleyen, değerlendiren ve özgün sanatsal sonuçlara ulaşmayı hedefleyen bireyler yetiştirmektir. Bu bağlamda, lisansüstü öğrencilerden beklenen yeterlilikler ise alanında edindiği bilgileri kullanan, karşılaştığı sorunlara akılcı çözümler üreten, bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanabilen, ileri düzeyde araştırma yapma becerisine sahip, özgün araştırmaları tasarlayan ve gerçekleştiren, bilinen bir yöntemi farklı bir alana uygulayabilen ve uyguladığı farklı yöntemlerle alana özgü yeni ve farklı fikirler geliştirmeleridir.

Lisansüstü öğrencilerin sanatsal becerilerinin geliştirilmesine yönelik özgün bir tasarımın tasarlama ya da zihinde oluşturma süreçlerinde, “araştırma” en önemli aşamalardan biridir. “Araştırma”, bir şeyin/deneğin eleştirel bir biçimde incelenmesi ve sonucunda yeni fikirlerin ve düşüncelerin keşfedilmesine yönelik sorgulamalar bütünüdür (Altunışık ve diğerleri, 2010: 46). Tasarlama eylemlerini faaliyet alanına sokan unsur, uygulamanın sistematik bir şekilde yürütülmesi amacıyla bir araştırma ve uygulama şablonunun geliştirilmesidir. Kostüm tasarımı alanında izleme, hayal etme ve tasarlama süreçlerinde öğrencinin tasarımı oluşturan temaya (konu) göre araştırmalar yapması, özgün tasarım sürecini başlatan en önemli yeterliliklerin başında gelir. Sanat eğitimi alan her öğrenci, tasarım süreçlerinde kendine has farklı yollar ve stratejiler geliştirebilirler. Diğer bir ifadeyle, her birey bilgiyi yapılandırma ve uygulama da farklı öğretim yöntem ve tekniklerinden tutunda yine farklı öğretim konularına kadar her tür bilgiye da ihtiyaç duyar (Çaycı ve Ünal, 2007).

Örneğin, sanat eğitimi alan bir öğrencinin herhangi bir müzede görerek izlediğine aldığı bir sanat eserinin kendi duygu dünyasında bıraktığı his tarif edilmesi güç bir zenginlik içerir. İzlediğine aldığı eserle, birçok iletişim yolu kurulabilir, hatta kendini çevreleyen gerçek dünyaya karşı görsel bir hafıza da geliştirebilir. Bu bağlamda müzeler, kültürel mirası koruma ve toplama görevinin yanı sıra, öğrenmeyi gerçek deneyimler ve eylemler üzerinden sunan ideal eğitim merkezleri arasındadır. Tarihi geçmiş XIX. Yüzyıl’a kadar uzanan müzeler, artık bilgiyi sadece depolayan değil aynı zamanda akıllı, bilgiyi ve yaratıcılık becerilerini geliştiren, işlevsel mekânlardır. Öğrencilerin sanatsal becerilerinin gelişiminde önemli bir rol üstlenen müzeler;

1. Öğrenmeyi aktif kılan,
2. Görerek öğrenmeyi destekleyen,
3. Alana ve sanata yönelik ilgi ve merak uyandıran,
4. Bilgi ve zaman yönetimini etkili kılan,
5. Akıllı ve duygu dünyasını geliştiren ve değiştiren,
6. Sanatsal becerilerin gelişimine imkân sunan eğitim ortamlarıdır.

Müze ortamında herhangi bir sanat eserine bakmak, onu çözümlmek bile öğrenci üzerinde belli bir estetik ve sanat duygusunun gelişmesi için yeterli olabilmektedir. Derslik ortamında bilgi alan bir öğrenci için müzede eğitim almak, öğrendiği teorik bilginin uygulamalı boyutlarını görmesi açısından oldukça önemlidir. Derslikte öğrendiği bilgiye farklı bir boyut kazandıran müze ortamı, öğrenci için yakalanan bir fikrin ya da yaratıcı bir düşüncenin uygulama sürecine dönüşmesi anlamına gelir. Müze ortamında yapılan her türlü teorik ve uygulamalı faaliyetler öğrenciye eğitim sürecinde edindiği bilgiye ek olarak araştırma ve tasarım yapma yeterliliği de sunar.

Sanat eğitimi veren enstitülerin lisansüstü programlarında eğitim gören öğrencilerin araştırma ve uygulama faaliyetlerinde müze ortamından faydalanmalarının sanatsal becerilerinin gelişimine olan katkısının araştırıldığı bu çalışmada hem müze hem de derslik ortamında 10 hafta süren bir eğitim programı hazırlanmıştır. Beşer kişiden oluşan deney (müzede) ve kontrol (derslikte) grubu oluşturulmuş ve eğitim sürecinin ilk haftasında her iki gruptan da birer adet (doğa konseptli) özgün giysi tasarımı (ilk tasarım) yapmaları istenmiştir. Sekiz haftalık eğitim, uygulama ve araştırma faaliyetlerinden sonra aynı iki gruba tekrar birer tasarım (son tasarım) yapmaları istenmiştir. Deney grubuna “izleme ve hayal etme merkezli tasarımsal süreç yaklaşımı” yöntemiyle müze ortamında ders anlatılırken kontrol grubuna “konu merkezli tasarımsal süreç yaklaşımı” yöntemi ile derslik ortamında konular anlatılmıştır.

Deney (GM) ve kontrol (GD) grubunun araştırmanın bulgular kısmından çıkan sonuçları aşağıda verilmiştir.

1. Deney grubundaki (GM) öğrencilerin müze ortamında yapmış oldukları özgün giysi tasarımlarının ilk ve son tasarım puanları arasında anlamlı farklılıkların olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumda, deney grubu öğrencilerinin sanatsal becerilerinin gelişiminde müze ortamının etkin bir rol üstlendiği söylenebilir. Başka bir deyişle, müze ortamında tasarımı izleme ve hayal etme yaklaşımının uygulandığı öğrenme modelinin lisansüstü öğrencilerin sanatsal becerilerini geliştirme noktasında beklenen etkiyi gösterdiği yorumuna da ulaşılabilir.
2. Kontrol grubundaki (GD) öğrencilerin derslik ortamında yapmış oldukları özgün giysi tasarımlarının ilk ve son tasarım puanları arasında anlamlı farklılıkların olmadığı, benzer puanlar aldıkları gözlemlenmiştir. Buna göre; kontrol grubu öğrencilerinin sanatsal becerilerinin gelişiminde derslik ortamının etkin bir rol üstlenmediği sonucu da düşünülebilir. Başka bir deyişle derslik ortamında konu merkezli tasarımsal süreçler yaklaşımının, öğrencilerin sanatsal becerilerini geliştirme noktasında beklenen etkiyi yaratmadığı sonucuna da ulaşılabilir.
3. Müze ortamında uygulama yapan lisansüstü öğrencilerin derslik ortamında uygulama yapan öğrencilere göre sanatsal becerilerini daha etkin kullanabildikleri ve aynı zamanda geliştirdikleri sanatsal becerilerle birlikte daha fazla akademik başarıya ulaştıkları gözlemlenmiştir.
4. Araştırmanın deney grubunda yer alan lisansüstü öğrencilerin akademik başarılarındaki yükseliş ile birlikte, öğrencilerin sanatsal farkındalıklarının gelişimine yönelik olumlu yönde bilişsel farklılıklar da gözlemlenmiştir. Aldığı notla motive olan öğrenci, yaptığı özgün giysi tasarımlarında sanatsal farkındalıklarını fark edebilmiş, alanıyla ilgili nitelikli sanatsal tasarımlar geliştirebilmiştir. Bu motive edilen sanatsal farkındalık, öğrencilerin

diğer derslere karşı olumlu davranışlar geliştirmelerine de yardımcı olduğu da düşünülmektedir.

5. Müze ortamında yapılan eğitimlerde öğrencilerin tasarımı hayal etme, yaratma ve tasarlama süreçlerinde kendileri ile yaşadıkları toplum arasındaki bağı güçlendiren, eski ile yeniye sentezleyen yaratıcı fikirlerin özgün giysi tasarımlarına aktarabildikleri de gözlemlenmiştir. Araştırmadan çıkan en genel sonuç ise; sanat faaliyetlerinin yürütüldüğü öğretim ortamları sadece derslik ya da atölye ortamı olmamalı aynı zamanda sanatsal beceri gerektiren uygulama faaliyetlerinin de farklı mekânlarda ve monotonluktan uzak, yaparak- yaşayarak öğrenme modellerine açık olması gerekliliğidir.

KAYNAKLAR

- Alkan, C. (1992), *Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi*, Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınevi.
- Aslan, C. (2010), Türkçe Eğitimi Programlarında Lisansüstü Öğrenim Gören Öğrencilerin Akademik Öz yeterliklerine İlişkin Görüşleri; *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yıl 10, Sayı 19, Haziran 2010, 87-115
- Atasoy, S. (1978), Eğitim Kurumu Olarak Müzeler. *Arkeoloji ve Sanat* 1 (1). 20-22.
- Altunışık R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2010), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Karşılaştırmalı Araştırma Teknikleri* Doktora Dersi Ödevi Kitap Özeti, Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.
- Buyurgan, S., Buyurgan, U., (2012), *Sanat eğitimi ve Öğretimi*, Ankara: Geliştirilmiş 3. Baskı, Pegem Akademi.
- Campbell, D.T., Stanley, J.C. (1996), *Experimental and Quasi-Experimental Designs For Research*, Chicago: Rand McNally College Publishing Company.
- Çaycı, B., Ünal, E. (2007), Sınıf Öğretmeni Adayların Sahip Oldukları Öğrenme Stillерinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 7(3).
- Karaman, S., Bakırcı, F. (2010), Türkiye’de Lisansüstü Eğitim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. II, P. 94-114
- Seylan, A. (2005), *Temel Tasarım*, Samsun: Dağdelen Basım Yayın Ltd. Şti.
- Sternberg, S. (1989), *The Art of Participation Museum Education History, Theory and Practice*.
- Atatürk Üniversitesi. (2016), “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği- 17 Temmuz 2016 Pazar Resmî Gazete Sayı: 29773”, erişim tarihi: 12 Nisan 2017. <https://atauni.edu.tr/ataturk-universitesi-lisansustu-egitim-ve-ogretim-yonetmeliği-1>